

Dodatek k listu prof. T. G. Masaryka. Prof. Masaryk žádá mne, abych dodatkem k jeho listu sdělil, že tam, kde mluví o mém článku *Víra kulturní* (na začátku posledního odstavce na str. 204), měl z něho na mysli *passus*, v němž prohlašuji svou víru kulturní za víru etickou.

Meditace

sluje nový katolický čtvrtletník pro umění a filosofii, který redigují pp. V. Bitnar, J. Kratochvíl a Fírlé-Pacovský, tedy přední spolupracovníci na týdeníku *Nový věk*. Ke cti nového orgánu dá se říci nejprve, že jest prost surovostí a perfidností, kterými se tak smutně vyznačoval Dostálův měsíčník *Nový život*. Bylo by také nespravedlivě neuznat, že nový měsíčník přináší již v prvním sešitě svém sem tam práci dobrou a slušné umělecké úrovně. Platí to hlavně o jeho veršové části: básnické překlady Bouškovy z *Aubanela* jsou práce opravdu umělecké, item některé číslo Leubnerovo. Mnohem slabší jest krásná próza a essayistika, jak ji alespoň podává 1. číslo, a bezradností a nedostatkem nových podnětů a směrnatých hledisek trpí zcela patrně rubriky literární a umělecky kritické; zde koketuje se s různými módními zjevy napravo, nalevo, ale zaujmout k některému význačnému zjevu rozhodné a jasné kritické stanovisko buď se nechce nebo nedovede; starý osvědčený *clair-obscur*, ve kterém si libuje moderní katolicismus český od svých plenek, jest pohodlnější. List bude asi hojně žítí a trávití, jak ukazuje již 1. sešit, ze zásob staré mystiky katolické; jest to jeho dobré právo, jako našim dobrým právem jest postavití proti tomu *naš* názor a *naše* přesvědčení. A tu není mně pochyby, že mystická literatura katolická znamená ve svých vrcholných chvílích zajímavou kulturu ducha i srdce, ale dnes přežila a právem přežila: světový názor, o který se opírala a z něhož žila, jest pobořen a každý nový den boří jej dál a víc. Neznamená to, že říše duchová se menší pro nás, naopak: roste, ale s tím rostem a silí i křídla moderního člověka dychtícího po vzletu do ní. Nová mystika — mystika mnohem kladnější — nová cílem i metodou svou, vzniká a roste zvolna před námi, a přírodní vědy připravují bezděky půdu pro ni: nové vědecké názory o ustrojení hmoty na př., nová filosofie evolučních nadějí jsou základem, o něž se opírá již a opře ještě více. A důsledkem toho připravuje se i nová kultura srdce; srdce moderního člověka chce jako lyra chvěti se ve vanu kosmického větru a ve vášnivě bratrské lásce žítí z odvážnějších nadějí, planouti vášnivějšími žáry než srdce světců, nořících se s úzkostností nikterak nesobeckou do představy svého boha a splývajících s ní. Mimo tyto nejkrásnější naděje dneška půjde jistě hlouše a slepě nový orgán, který bude se snažiti křísiti odumřelé a odumírající formy cítění. Tak na př. hned v 1. se-

chische Literatur der Gegenwart v 3. sešitě *Noviny* [viz zde str. 70 a n.]; pověděl jsem tam — vedle sympatií svých k p. Novákovi i k jeho práci — i že nesouhlasím s páně Novákovým pojetím některých figur z poslední fáze našeho literárního vývoje, a ohlásil jsem tam svůj posudek *Nové české poesie*, v němž jsem své námítky proti kritice páně Novákové doložil na několika zjevech (*Novina* č. 4, str. 119 a n. [Viz zde str. 33 a n.]

šitě navrhuje se pracovati o renesanci divadla Calderonova. Znáám a miluju Calderona jako velkého básníka, ale svět jeho, podivuhodně celý, jest i podivuhodně uzavřený a hotový; není tam nic, co by mohlo býti kvasem novému dnešnímu dramatu; všecko jest v něm zužito a vytěženo logikou docela jedinečnou a svou, která jest důsledkem celého světového názoru, o něž se opírá drama Calderonovo — názoru, který nám odcizuje a uzavírá každý nový den. Na zcela jiných kulturních a společenských bojištích bojuje se dnes boj o moderní drama; z plamenů a dýmů jiných krisí a zkušeností, poznání i doufání, než které podává a z nichž čerpá Calderon, rodí se v bolestech a roste zvolna — vedle jiných útvarů společenských a uměleckých — moderní drama.

K jeho vzrůstu nepřispěje podstatně ničím ani renesance dramatu Shakespeara, které stojí přece celou svou inspirací a celým svým názorem dnešku nekonečně blíže než drama Calderonovo. Renaissance Calderonova může býti zábavnou a ušlechtilou hrou literátů a učenců, zajímavou a poučnou lekcí dramatické retrospektivy, — ale vývojovým cílem a drahou dnešního dramatu nepošíne ani o vlásek, zrození a vývoje moderního dramatu ani neuspíší, ani nezadrží.

Ottův Slovník naučný

dokončen byl v nedávných dnech sešitem 631. Chvilu jistě vhodná, zamyslet se nad jeho dějinami, posláním a významem a posoudit jeho hodnotu a charakter. V *Ottově Slovníce* uzavřeno jest kus našeho vědeckého a literárního rozvoje, ale i bezděky, žel, kus jejich bídy. Nedlouho po rozdělení pražské university počaly se připravné práce k *Slovníku*, kterýž byl myšlen svými prvními organizátory — mladou vědeckou generací, která se kupila kolem Masarykova Athenaea — jako *encyklopedie* v plném slova smysle, t. j. jako dílo o filosofickém plánu, organizované vědecky a jen vědecky.

Redakční kancelář, sestavenou r. 1885, vedl prof. Masaryk a pracoval v ní mimo jiné i H. G. Schauer; ale když se stal prof. Masaryk nepopulární bojem rukopisným, odevzdal nakladatel vědecké vedení podniku krajním universitním konservativcům, kteří byli „*beati possidentes*“ ve všech vědeckých institucích a měli za sebou žurnalistiku. První sešit vyšel za redakce Kořánovy a vrchní redakce Tomkovy v lednu 1888; ve vrchní redakci zasedali později Jaromír Čelakovský, Maixner, Studnička, Šolín a — dva theologové, Král a Borový — toto mixtum compositum bylo ovšem způsobilé ke všemu jinému, jen ne k tomu, pojmut a organisovat slovník jako jednotné výrazné vědecké dílo, citlivé k aktuálním otázkám a bolestem vědeckým, literárním a kulturním. Šťastnější byla redakční kancelář, do níž spadala, čím dál tím víc, většina práce; dostalo se jí v prof. R. Dvořákoví a Pr. Sobotkoví dvou ředitelů jistě horlivých a slušných, ovšemže spoutaných.

Vrchní redakce vykonávala většinou vliv negativní, t. j. sestřihávala někdy hodně malicherné články, které šly nad její rozum a chápací schopnosti, a kam dovedla jít v beztaktnosti, toho dokladem buď jen případ, kdy můj článek o dějinách francouzské literatury troufal si censurovat — zástupce právnické fakulty, tedy čirý neodborník. Následky objevily se ovšem brzy: z *encyklopedie* stávalo se dílo kompromisní, nejednotné — pouhý objemný naučný slovník, pracovaný s malou